

Brandner, Aleš

Osmdesátiny profesora Stanislava Žaži

Linguistica Brunensia. 2009, vol. 57, iss. 1-2, pp. 240-242

ISBN 978-80-210-4891-1

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/115133>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Zdravice profesoru Miroslavu Greplovi k osmdesátinám

Milý Mirku! Já už to mám rok za sebou, a tak Ti teď podávám ruce zpoza té hranice, za níž se nacházejí lidé označovaní zpravidla jako *senior senior*. Slovní zdvojení jako vystříženě z Tvé studie o reduplikaci, v níž jsi svého času tak elegantně tento jazykový prostředek popsal a vyloučil. V komplexu Tvého objemného a objevného díla to byla samozřejmě jen jahůdka v čiši šampaňského. I o tom celku mám však právo se s uznáním zmínit, protože dobře vím, o čem mluvím: znám je nejen v jeho výsledné podobě, ale již od stavu zrodu. Vždyť jsme spolu sdíleli pěknou řádku let společnou pracovní a v ní jsme tak krásně – oba prudcí v myšlení i řeči – diskutovali na odborná témata, která jsme právě zpracovávali a kterými jsme doslova žili. Vždycky jsem obdivoval Tvé tíhnutí k teoretickému uchopení problematiky a k zobecňujícím závěrům, ale možná ještě více to, žeš nevytvářel pouhá apriorní strukturální schémata ani schematicky suché poznávací rastry samy o sobě a pro sebe, ale žeš vždycky usiloval proniknout pod kůži živému jazyku, naplněn úžasem nad jeho bohatstvím, různorodostí a výrazovými možnostmi. Uchvácení řečí a radost z jejího výkladu Tě neopouštěla nikdy.

Teď Tě jen z druhé strany té pomyslné věkové hranice mohu ubezpečit, že žádná hranice vlastně neexistuje, žádný řez ostrou břitvou napříč tokem času. Jak to bylo těsně před tím, tak to bude i těsně potom. Nebudeme si ovšem namlouvat, že bychom nestárli nebo že jsme v bůhvíjak dobré formě. Oba už přece hezkých pár let prožíváme na vlastní kůži úbytek sil a chátrání naší fysis. Ty máš navíc potíže s chůzí. Víím sice, že Ti to moc nepomůže, ale uvědom si prosím, kolik dalších kolegů osmdesátníků známe, kteří se s pohybují jen svízelně, a my přesto obdivujeme jejich intelektuální potenci perceptivní i tvořivou. A tento poznatek mi také dává inspiraci k tomu, co nejlepšího bych Ti mohl v dané chvíli přát: Ať Ti ještě dlouho hlava slouží jako nástroj poznání a zdroj vnitřní radosti.

Radoslav Večerka

Osmdesátiny profesora Stanislava Žaži

Letos v dubnu oslavil osmdesáté narozeniny emeritní profesor semináře východoslovanských jazyků a literatur při Ústavu slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity PhDr. Stanislav Žaža, CSc. Narodil se 14. dubna 1929 v Brně. V roce 1948 po maturitě na reálném gymnáziu se zapsal na brněnskou Filozofickou fakultu, kde v roce 1953 ukončil studium oborů ruština – klasická filologie. Ještě za studia se stal asistentem na katedře rusistiky, již jako odborný asistent získal v roce 1966 (po znovuzavedení tohoto titulu) doktorát filozofie a v témž roce hodnost kandidáta filologických věd. V roce 1979 se habilitoval pro obor ruský jazyk a v následujícím roce byl jmenován docentem. V letech 1973–1981 byl vedoucím tehdejší katedry ruského jazyka. V letech 1980–1989 zastával funkci proděkana Filozofické fakulty. V roce 1989 byl jmenován profesorem.

Jubilant byl vědecky činný v oblasti současného ruského jazyka – především jeho skladby, dále tvarosloví, slovní zásoby, pravopisu a interpunkce. Již v roce 1956 se autorsky podílel na 1. svazku sborníkové řady *Kapitoly ze srovnávací mluvnice ruské a české* (Praha 1956) a záhy se stal spolu s R. Mrázkem a J. Bauerem spoluautorem první poválečné porovnávací skladby ruštiny, která vyšla v roce 1960 jako druhý díl *Příruční mluvnice ruštiny pro Čechy II* (2. vydání 1966, 3. vydání 1979). Ve svých dalších studiích nadále vycházel ze zkoumání syntaktické stavby ruštiny v porovnání s češtinou a od studia stavby ryze gramatické se postupně dopracoval ke studiu sémantické, zvukové a grafické stránky věty a souvětí. Tematicky s tím souvisí i výzkum vztahu syntaktické a sémantické stavby věty a souvětí k interpunkci. Těmto otázkám věnoval jubilant vedle časopiseckých statí publikaci *Ruská interpunkce* (Praha 1958) a také svou kandidátskou disertaci *Problematika interpunkce v souvislosti se syntaktickou a významovou stavbou věty a souvětí v ruštině* (Brno 1965). Dalším předmětem ju-

bilantova zájmu byla oblast větní modality, především jistotní, jejíž různé stránky se staly obsahem několika statí v odborných časopisech a sbornících. Jeho habilitační spis má pak název *Sémantická a syntaktická stránka konstrukcí se slovesem быть // býti v ruštině a češtině* (Brno 1979).

Jubilant se aktivně zúčastnil sedmi slavistických sjezdů, a to v Praze (1968), Varšavě (1973), Záhřebu (1979), Kyjevě (1983), Sofii (1988) a Bratislavě (1993). Vystupoval také na různých jiných konferencích a sympoziích a byl jedním ze spoluorganizátorů a aktivním účastníkem čtyř syntaktických sympozií s mezinárodní účastí, která se konala na brněnské Filozofické fakultě v letech 1961–1976; přednesené referáty jsou uloženy v pěti svazcích sborníku *Otázky slovanské syntaxe* (1961–1976).

Charakteristickým rysem jubilentovy činnosti vždy byla snaha o sepětí výsledků vědecké činnosti s jejich uplatněním v praxi. Výsledkem tohoto snažení se mj. stala rusky psaná vysokoškolská učebnice *Орфография, пунктуация и книжно-письменная речь русского языка* (Praha 1979) a její stručnější česká verze *Příručka ruského pravopisu* (Praha 1983) a dále účast na sepsání vysokoškolské učebnice *Русский синтаксис в сопоставлении с чешским* (Praha 1983). Trojího vydání se dočkala studijní příručka vydaná v podobě skriptu *Paradigmatika a akcentuace ruského slovesa I. Třídění sloves* (Praha 1968, 1978², 1988³). Na ni tematicky navázala později vydaná druhá část *Paradigmatika a akcentuace ruského slovesa II. Přízvuk slovesných tvarů* (Brno 1991). Pro vysokoškolskou výuku ruštiny v českém prostředí je velmi přínosná publikace *Základy ruštiny pro filology – v porovnání s češtinou* (Brno 1992) a její přepracovaná verze *Ruština a čeština v porovnávacím pohledu* (Brno 1999), poskytující studentovi ruské filologie hlubší poznatky o ruštině, o její mluvnické stavbě a slovní zásobě, a to z pohledu jazyka geneticky příbuzného.

Jubilant se též aktivně účastnil práce *Mezinárodní asociace rusistů (MAPRJaL)*; vystoupil na pěti kongresech této instituce: ve Varně (1973), Berlíně (1979), Praze (1982), Budapešti (1986), Řezně (1994).

Nelze opomenout jubilentovu činnost redakční: dlouhá léta byl členem redakční rady jazykovědné řady *Sborníku prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* (několik let byl jejím výkonným redaktorem), redakční rady časopisu *Československá rusistika*. Zastával i další funkce: byl členem výboru brněnské pobočky *Jazykovědného sdružení ČSAV* (později ČR) – v letech 1993–1996 zastával funkci předsedy. Byl členem české komise pro obhajoby kandidátských prací a jiných komisí. Po reorganizaci vědecké přípravy na počátku 90. let se stal předsedou oborové rady pro doktorské studium na oboru ruský jazyk. V této funkci pracoval až do roku 2005.

Z různých uznání, kterých se mu za jeho aktivní činnosti dostalo, můžeme připomenout udělení stříbrné pamětní medaile Univerzity J. Ev. Purkyně (1975).

V současné době, i když v roce 1994 oficiálně odešel do důchodu, pravidelně dochází na pracoviště, externě vede přednášky a semináře z ruské skladby, bývá předsedou u státních závěrečných zkoušek, zasedá v oborové komisi pro doktorské studium na oboru ruský jazyk na FF MU a v oborové radě pro doktorské studium na oboru ruský jazyk na FF UP v Olomouci, je školitelem několika doktorandů, bývá častým oponentem doktorských a habilitačních prací a členem příslušných komisí, zasedá v redakční radě časopisů *Rossica*, *Opera Slavica* a periodika *Lingvističní studiji*, vydávaného Národní univerzitou v Doněcku.

I v tomto období „zaslouženého odpočinku“ nadále vyvíjí aktivitu: nutno především připomenout jeho autorskou a redakční práci na dvoudílném vysokoškolském učebním textu *Morfologie ruštiny I* (Brno 1996), *Morfologie ruštiny II* (Brno 1997), jehož spoluautory jsou P. Adamec, J. Jiráček, V. Hrabě a I. G. Miloslavskij (posledně jmenovaný je z Moskevské státní univerzity), a na skriptu *Синтаксис русского языка в сопоставлении с чешским* (Olomouc 2005; spoluautorka H. Flídrová z FF UP v Olomouci). Nadále přispívá do odborných jazykovědných časopisů a sborníků statěmi, které se převážně vztahují k problematice vyjadřování jistotní modality v ruštině a češtině, zasahuje též do zkoumání aktuálního komerčního lexika v rusko-českém pohledu, o čemž svědčí řada příspěvků přednesených na rusistických konferencích pořádaných Ostravskou univerzitou. Podnětné jsou i nedávné studie o mezijazykových vlivech. Jako klasický filolog vypracoval pro posluchače učební

text *Latina pro studenty východoslovanských jazyků* (Brno 2000). Jako jeden z širokého kolektivu autorů se podílel na sestavení *Encyklopedického slovníku češtiny* (Praha 2002).

V roce 2007 se náš jubilant zapojil do řešení výzkumného záměru MŠMT ČR (č. MSM 0021622435) v rámci *Střediska pro interdisciplinární výzkum starých jazyků a starších fází jazyků moderních*, které bylo ustaveno při Ústavu klasických studií na FF MU. Výzkumný záměr je plánován na dobu sedmi let. Za uplynulá dvě léta vyšlo z jubilantova pera několik obsáhlých studií, v nichž autor srovnává fungování dativu, akuzativu a infinitivu ve staré ruštině v porovnání se situací v klasických jazycích (latině a řečtině).

U příležitosti 75. narozenin (2004) byla profesoru Žažovi za jeho celoživotní působení na vysoké škole udělena zlatá medaile Masarykovy univerzity.

I přes pokročilý věk obdivujeme jubilantovo stále pracovní nadšení, jeho lingvistickou erudici a široký rozhled v oboru i zaujetí pro pedagogickou činnost a výchovu mladého vědeckého dorostu. Do dalších let mu přejeme pevné zdraví, osobní pohodu a dostatek elánu do další tvůrčí odborné činnosti.

Aleš Brandner

Jiřímu Jiráčkovi k pětáosmdesátinám

S potěšením můžeme konstatovat, že to, co jsme před pěti lety napsali v našem sborníku (A 52 /2004, 138–139) k osmdesátým narozeninám našeho předního odborníka v oboru jazykovědné rusistiky, profesora Jiřího Jiráčka, DrSc., o jeho duševní i fyzické svěžesti (jezdí dosud na kole!), platí v neztenčené míře i v tomto roce, kdy náš kolega, někdejší vedoucí katedry ruského jazyka filozofické fakulty MU, oslaví den svých pětáosmdesátin (2. 12.).

Jiří Jiráček patří k osobnostem, které svým životem a prací obohatily české i moravské kraje naší vlasti. Rodák z Prahy, student třeboňského gymnázia, absolvoval obor rusistiky a anglistiky na Karlově univerzitě, odkud ho osud zavál na Moravu. Po několikaletém působení na středních školách zaměřily jeho kroky na brněnskou univerzitu. Zde uplatnil své jazykové schopnosti nejprve na celouniverzitní katedře jazyků, z níž postoupil na filozofickou fakultu. Ta se stala jeho osudem téměř na třicet let a na ní dosáhl postupně gradu doktora filologických věd a profesora ruského jazyka.

Řada Jiráčkových statí z oblasti tvoření slov, terminologie a lexikologie a zejména pak dvě obsáhlé syntetické monografie z této oblasti (1971 a 1984), které se dočkaly příznivého hodnocení u nás i v zahraničí, svědčí nejen o šíři a hloubce autorova teoretického záběru a o minuciózní přesnosti a důkladnosti jeho metodického přístupu, ale jsou svým zaměřením mj. důkazem toho, jak mohou být jazykovědné informace svým způsobem spjaty se zdanlivě odlišnou sférou technické a ekonomické problematiky.

Mnohostrannost Jiráčkových zájmů je však patrná i z toho, že se publikačně projevil i v jiných oblastech rusistiky, a to jako spoluautor dvoudílné vysokoškolské učebnice ruské morfologie, další kolektivní publikace o písemné podobě ruštiny a několika středoškolských učebnic. Anglistické vzdělání mu nadto umožnilo věnovat pozornost také konfrontaci některých akcentologických a syntaktických jevů v češtině a ruštině s analogickými útvary v angličtině.

Jako vysokoškolský učitel se prof. Jiráček samozřejmě široce podílel na výchově studentů a mladších vědeckých pracovníků, z nichž řada na něho s vděkem i s uznáním vzpomíná. Není snad ani nutno se zmiňovat o jeho angažovanosti v různých vědeckých i pedagogických institucích, o jeho rozsáhlé oponentské činnosti a účasti na mnoha konferencích, sympoziích a jiných podobných akcích.

Ani v období zaslouženého odpočinku, který tráví v jihočeské Třeboni, nezanechal pětáosmdesátiník zájmu o vědeckou a společenskou problematiku, a což zvláště rádi konstatujeme, ani o osudy svého bývalého pracoviště a svých kolegů.